

УДК 323.2(477):316.624

О. М. Сахань, кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри соціології та політології
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

Соціальна девіантність в українському суспільстві як результат деструктивної політики влади

У статті розглянуто проблему виникнення і розповсюдження соціальної девіантності (відхилення) в сучасному українському суспільстві під впливом деструктивної політики влади. Аналізуються причини наростання аномії як основи девіантності суспільства. Аргументується думка про те, що посилення аномічного стану соціуму і сплеск соціальної девіантності виявляється внаслідок безвідповідальності та бездіяльності влади, політика якої заклала деструктивно-дезінтегративні основи у розвиток української держави і суспільства. Пропонуються шляхи зниження рівня соціальної аномії і девіантності в Україні.

Ключові слова: аномія, соціальна аномія, девіація, соціальна девіантність, деструктивна політика влади.

У житті будь-якого суспільства завжди наявні певні відхилення (девіація) в діях і вчинках людини, соціальних груп, що суперечать соціальним нормам або визнаним даним соціумом шаблонам і стандартам поведінки. Проте поширення девіантності в суспільстві за певних обставин та під впливом різноманітних чинників перетворюється на потужну деструктивну течію, що набирає суспільно несприятливих і небезпечних форм.

У сучасних умовах розвитку України соціальна девіантність в суспільстві, яка виявляється, серед іншого, в корупції, наркотизації, алкоголізації, зростанні рівня злочинності, збільшення агресивних та антисоціальних дій, може призвести до таких негативних наслідків, як підрив громадського порядку, зниження якості роботи й рівня суспільних стандартів, соціального регресу, духовної деградації особистості, суспільства тощо.

Абсурдність політичного життя в Україні за останні декілька років, зниження такого важливого для демократичного суспільства фактора, як вертикальна соціальна мобільність, неефективність економічних реформ, соціальне розшарування, матеріальне зубожіння переважної частини суспільства, процеси маргіналізації і люмпенізації населення, втрата соціального статусу, злам соціокультурного середовища, в тому числі втрата традицій та життєвих орієнтирів, деформація моральних і поведінкових стереотипів, порушення самоідентифікації особистості та інші негативні явища, спричинені деструктивною політикою української влади, стали головним чинником поширення соціальної девіації в нашому суспільстві. А в умовах війни, розв'язаної на українській території кремлівською владою, що загрожує територіальній цілісності, втраті незалежності та суверенітету держави, проблема поширення соціальної девіантності в сучасній Україні під впливом деструктивної політики влади стає особливо актуальною, що потребує поглибленого дослідження задля попередження збільшення руйнівних процесів усередині суспільства та пошуку шляхів подолання їх негативних форм прояву.

Аналіз останніх джерел і публікацій, присвячених девіантності, спирається на численні наукові підходи, напрями, теорії та концепції у світовій науці щодо визначення та тлумачення поняття девіація (девіантність), аналізу її причин, форм прояву, вивчення девіантної поведінки як окремих особистостей, так і соціальних груп, що становлять теоретико-методологічні засади та джерельну базу дослідження цієї проблеми. Це, наприклад, біологічний підхід (Ч. Ломброзо, У. Шелдон), психологічні і психіатричні дослідження (З. Фрейд, А. Адлер, І. Гофман, Д. Доллард, Ю. Клейберг, І. Кон, Г. Салліван,

Б. Скіннер, К. Хорні), соціологічні теорії (Е. Дюркгейм, Е. Еріксон, А. Коен, В. Лендері, К. Маккей, Р. Макоїввері, Р. Мертон, М. Дж. Герберт, С. Мілгрем, Т. Парсонс, Д. Рісмен, Дж. Смелзер, П. Сорокін, Х. Руйтенбік, К. Фішер, Х. Шоу), культурологічні напрями (Р. Клаурд, А. Коен, В. Міллер, Л. Оулін, Е. Сазерленд, Г. Тард), конфліктологічні розвідки (Л. Козер, Р. Квінні), концепції стигматизації («клейміння») або «навішування ярликів» (Г. Беккер, Е. Гофман, Е. К. Еріксон, Е. Лемерт, В. Міллер, Т. Селлін), наукові розробки «радикальних кримінологів» (Д. Кретч, Р. Кратчфілд, Е. Тейлор) та багато інших.

Сучасні українські вчені досліджують девіацію у різних аспектах. Так, у межах вивчення особистості як суспільної істоти, її потреб, інтересів, цінностей, соціальної ролі, розглядається проблема девіантної поведінки та аналізується феномен девіантності особистості і соціальної групи в умовах нестабільності, конфліктності та напруженості у соціальних і політичних відносинах, які сприяють виникненню та проявам девіантності в суспільстві (В. Бебик, І. Бойченко, Е. Гансова, К. Жоль, П. Копнін, О. Місуно, М. Мокляк, А. Чунаєва, В. Шинкарук та ін.). Науковці намагаються з'ясувати причини відхилення поведінки індивіда від соціальної норми у зв'язку із соціальною дезорганізацією в суспільстві та визначити вплив соціальних змін на формування теоретичної і буденної свідомості особистості і соціальних груп (В. Андрущенко, О. Бандурка, І. Бекешкіна, О. Гвоздік, Є. Головаха, Г. Дашутін, М. Дмитрієва, В. Довгополюк, А. Кавалеров, М. Михальченко, С. Наумкіна, В. Небоженко, Н. Паніна, І. Парфанович, З. Самчук, Л. Сохань, В. Шинкарук та ін.). Правовий напрям дослідження проблеми соціальної девіантності зосереджує увагу на розгляді девіантних вчинків та дій як правопорушень у межах певної соціальної життєдіяльності (В. Бачинін, А. Бучак, Я. Гилянський, Н. Ківенко, С. Корецький, К. Кульгар, І. Лановенко, В. Лапаєва, Д. Луковська, П. Мельник, В. Моргун, А. Нікітін, К. Седих та ін.).

Незважаючи на багатоаспектне дослідження проблеми девіантності в суспільстві, невивченою залишається пробле-

ма впливу деструктивної політики влади на соціум, особливо в сучасних умовах історичного розвитку українського суспільства. Наукове осмислення чинників і детермінант девіантності дасть можливість на теоретичному і практичному рівнях виявити можливості вирішення проблем щодо попередження та зменшення деструктивного впливу влади на формування негативних тенденцій у соціумі, які сприяють розповсюдженню девіантності в суспільстві.

Отже, соціальна значущість та недостатнє наукове дослідження цієї сторони проблеми обумовили мету цієї статті, спрямовану на з'ясування зв'язку між деструктивною політикою влади та поширенням девіантності в суспільстві та визначили об'єкт дослідження – соціальна девіантність у сучасному українському суспільстві.

Час від часу в українському суспільстві спостерігається сплеск соціальної девіантності (від лат. *deviatio* – відхилення), що проявляється в масовому ігноруванні та порушенні існуючих норм права та моралі, збільшенні кількості протиправних діянь, поширенні злочинності, асоціальних вчинків тощо, що стало майже звичним явищем за роки правління режиму Януковича.

Весь світ спостерігав за тим, як команда колишнього президента-втікача вела країну в зворотному напрямку від цивілізації. Правоохоронна і судова системи в нашій державі знищені, армія розорена, основним законом стала корупція, а норм, які посилюють відповідальність можновладців за ті злочини, які вони скоїли, так і нема. Деструктивна політика влади Януковича призвела до дезорганізації суспільства та втрати українським соціумом морально-ціннісних та нормативних орієнтирів, їх невідповідності існуючим реаліям. Порушення суспільного порядку, різка соціальна нерівність, величезна поляризація в доходах і життєвому рівні жителів різних регіонів і типів поселень України, злидений рівень життя більшої частини населення, безробіття, інфляція, незадовільний стан об'єктів соціальної інфраструктури, безкарність злочинів тих, хто належить до заможніших верств суспільства та покарання невинних, переважно простих людей, за «липовими» обви-

нуваченнями та вибитими через катування зізнаннями, беззахисність та відчуженість особистості, падіння моралі, конфліктність та напруженість, бездуховність тощо спричинили деформацію всієї системи ціннісно-нормативних орієнтацій населення.

На фоні тривалої багатовекторної кризи в державі та погіршення життя українського народу у засобах масової інформації посилилася пропаганда насильства та жорстокості, іншими словами, йшла (й досі не припиняється) масована травматизація суспільства через безперервну медійну репрезентацію негативу. На більшості телеканалів зростає кількість кримінальних новин, передач із кримінальним сюжетом, наприклад, «Надзвичайні новини», «Україна кримінальна», «Кримінальний облом», «Надзвичайна подія» (попередні назви: «Кримінал», «По праву», «Протокол»), «Кримінальна країна», «Кримінальні історії», «Щиросердечне зізнання» та відповідного змісту російських, так званих «бандитських» серіалів: «Вулиці розбитих ліхтарів», «Убивча сила», «Марш Турецького», «Каменська» та інших менш відомих багатосерійок; розважальних телевізійних шоу, змістом яких є скандали, агресія, секс та споживання, доступних будь-якій віковій категорії глядачів, у тому числі дітям та молоді. Не важко уявити, які стереотипи поведінки формуються та задають життєві орієнтири телеглядачам, особливо дитячо-юнацькій аудиторії, ціннісне підґрунтя якої тільки вибудовується, через подібну телевізійну продукцію, де пропагуються криваве насильство, сексуальні збочення, агресивна асоціальна поведінка, насильство та жорстокість, цинічне ставлення до життя або «естетика зла» [5, с. 182].

Крім того, в останні роки нормою телефіру, частіше у гумористичних українських програмах та КВНах, стало насміхання над історичними героями (Мазепою, Петлюрою, Махно) та паплюження української ментальності, що асоціюється серед загалу з селом і забитістю. Таке нав'язування неповаги до всього українського не сприяє формуванню патріотизму і любові до Батьківщини, а викликає почуття незручності з приводу свого походження. Люди, що втратили або не мають патріотич-

них почуттів — базової складової самосвідомості народу, — не мають морального обов'язку щодо захисту своєї країни, її історії, культури, традицій та побуту, не визнають самотності і самоцінності інших спільнот, не усвідомлюють їх права на самотність. Таке деструктивне та злочинне потурання влади розповсюджувачам подібної медійної продукції сприяє формуванню байдужих та егоїстичних людей, схильних до сприйняття нав'язаних стереотипів, наприклад, про малоросів, або про нікчемність українців та неспроможність змінити нашу країну на краще.

Найбільш доступні для користувачів засоби масової інформації — телебачення та Інтернет, які переповнені негативною та аморальною медійною продукцією, що не проходить моніторинг на її зміст, впливають на засвоєння особистістю асоціальних, аморальних поглядів на життя, які не відповідають соціальним очікуванням та за певний час стають її соціальною позицією, що перешкоджає самоактуалізації особистості, її особистісному зростанню, спричинює девіантний спосіб життя [1; 3; 8]. Відбувається планомірне формування девіантної особистості, яка не засвоює позитивного соціального досвіду, не може адаптуватися до моральних цінностей і норм поведінки, що відповідають вимогам суспільства, хоча й може досить добре знати ці норми. У цьому випадку процес соціалізації особистості є порушеним, що виявляється у незбалансованих психічних процесах, неадаптованості, порушенні процесу самоактуалізації або у вигляді уникання морального й естетичного контролю за власною поведінкою, яка стає соціально дезадаптованою [4; 6]. А це означає порушення взаємодії індивідів із соціальним середовищем, що характеризується неможливістю здійснення людиною в конкретних умовах своєї позитивної соціальної ролі, відповідної її можливостям.

Протягом тривалого деструктивного впливу влади, через руйнівну для держави та суспільства політику, українському соціуму наносився «удар по основі соціального життя, що завдало шкоди зв'язкам, які поєднують людей» [11, с. 223], поширювалися відчуття ізольованості та самотності, незахищеності, відбувалося накопичення сильного негативного до-

свіду, внаслідок чого утворилися «травматизовані спільноти». Відсутність у дезорганізованому суспільстві чіткої моральної та правової регуляції поведінки людей, які у своїй більшості вже не сприймають чинні норми, викликало посилення аномічного стану суспільства та збільшення кількості девіантних провів.

Суспільство роками сигналізувало владі про свій важкий стан – занепад основоположних цінностей і поведінкових моделей [10, с. 10], руйнацію традиційної системи орієнтацій соціуму, моральних традицій українства, історії нашого народу тощо та деструктивне функціонування усіх сфер життєдіяльності української держави, що потребувало змін. Громадяни поступово втрачали відчуття системи координат того соціального простору, в якому вони перебували, спостерігаючи за тим, що негативні дії приносять дивіденди, просування по службі, поліпшення власного добробуту, державне визнання, а доброчинність суворо санкціонується, у тому числі і через владні інституції [7, с. 79].

Проте злочинний режим Януковича менше за все турбували проблеми простих громадян та наростання системної кризи в країні. Нехтуючи правами українського народу, його історією й традиціями, культурною спадщиною та мовою, не кажучи про норми права, послідовники режиму Кучми були зайняті створенням своєї владної піраміди – Донецького паханату. Тільки за перший рік президентства Януковича за даними МВС злочинність в Україні зросла на 36,4 %, кількість особливо тяжких злочинів збільшилася на 43,6 %, злочинів середньої тяжкості – на 56,1 %, умисні вбивства в Криму зросли на 40 % [16]. У той же час за даними генпрокуратури тільки за п'ять місяців 2010 р., після обрання Януковича на посаду президента, до 71 % знизилася розкриття злочинів [15]. А задля того щоб приховати зростання рівня злочинності в Україні, на думку фахівців, в 2012 р. поспіхом було прийнято новий Кримінальний процесуальний кодекс, до якого не встигли адаптуватися ні правоохоронна, ні правозахисна, ні судова системи.

Наступні події в країні лише додали хмизу у вогонь. Європейська революція в листопаді 2013 – лютому 2014 р.,

сепаратистський рух, який розпочався у березні-квітні 2014 р. в центральних та південно-східних регіонах, що переріс в Донецькій та Луганській областях у війну, анексія Криму Росією кардинально змінили життя в Україні та показали больові точки, розломи і розриви на культурному тілі суспільства. Травматичний ефект від цих подій укорінився в колективну свідомість українського народу та спрямував частину суспільства у бік глибокої аномії – основної причини девіації (за Е. Дюркгеймом).

Поширення аномії в українському суспільстві відбулося внаслідок змін, які сформувалися в різноманітних вимірах соціокультурного поля. Переважна більшість українських громадян опинилася в морально-ціннісному вакуумі, коли традиційні, сталі морально-правові норми, наприклад, такі, як чесність, порядність, відповідальність, принциповість, справедливість, честь, гідність, повага, патріотизм тощо вже не діють, а інші, які повинні прийти їм на зміну, або не вироблені, або ще не діють. Погіршення морально-психологічного клімату серед населення стало підґрунтям для укорінення та процвітанню соціальної аномії – стану, при якому відсутні загальнозначущі норми поведінки або відбувається їх цинічне ігнорування [9, с. 185]. У ситуації соціально-політичної, економічної невизначеності українці переживають не лише відторгнення життєвих цінностей, а й спостерігається неминуча деформація масової свідомості, викликана втратою життєвих орієнтирів, що сприяє актуалізації негативної девіантної поведінки, переважно у вигляді злочинів, різних правопорушень (адміністративних, цивільних, трудових, земельних та ін.), які караються законом, аморальних вчинків тощо та створила умови для їх реалізації, що є особливо загрозливим для держави.

Показовим є відношення жителів Криму до подій, що відбувалися в Україні. Для певної частини кримчан, у тому числі радянських відставників та російських шовіністів, серед яких завжди були поширені антиукраїнські настрої, часто зневажливе й навіть вороже ставлення до всього українського, влада Ющенка, Януковича та інших була просто київською, бо ніколи не приділяла Криму належної уваги, а тільки використову-

вала його і не більше, залишаючи людей зі своїми проблемами і без підтримки. Жителів автономії лякали розмовами про українізацію та заборону рідної для більшості мешканців півострова — етнічних росіян та обрусілих українців — російської мови, бандерівцями, правим сектором, фашистами, «коричневою чумою» тощо. І коли на кримську землю ступили перші «зелені чоловічки», проросійськи налаштоване населення цієї території підтримало дії «визволителів» — «пітерських пацанів» з путінського оточення, сподіваючись на те, що війська РФ будуть сприяти збереженню стабільності та захистять російськомовне населення Криму від уявних ворогів, не розуміючи, що окупанти прийшли не брати на утримання громадян захопленої території України, а прагнуть «віджимати» приморську землю.

Для проросійськи налаштованих жителів півострова травматичний потенціал подій, що відбувалися в автономії, загубився, тому що такі злочинні дії, як анексія території, цілеспрямовано виправдовували, раціоналізували й інтерпретували, так щоб зробити корисними, непомітними чи безневинними. Так, російські медіа всіма можливими засобами намагалися пояснити російську інтервенцію в Україну, вдаючись до перекручування фактів та відвертої брехні, запевнюючи своїх глядачів, що в Україні наразі процвітають «хаос та безлади», а їх війська грають роль визволителів російської більшості та інших народів півострова від праворадикальних та русофобських елементів, які проводять штучну українізацію, що утискає права жителів півострова [18].

У той же час для 250 тисяч кримських татар, як і для тих мешканців автономії, які відмовилися від російського громадянства, та більшості населення України злочинне захоплення Росією Криму та його відторгнення від нашої держави стало особистою трагедією. Народ України з болем у серці спостерігав, як метр за метром окупанти крали нашу територію з людьми та ресурсами, а влада не приймала рішення про наших військових у Криму, при тому, що громадяни просилися в своїх районних воєнкоматах записати їх для участі в обороні країни. «Верховний головнокомандувач Турчинов не видавав прямого наказу про виведення з ладу (знищення, вибух, затоплення)

військової техніки та боєприпасів», що абсолютно прогнозовано призвело до трагічних наслідків» [13]. І, врешті-решт, Крим опинився в стані непотрібності Україні.

Цілі соціальні групи перестали відчувати свою причетність до новоствореного суспільства, відбулося їх відчуження, нові соціальні норми і цінності членами цих груп відкидалися. На жаль, і нова-стара влада своєю бездіяльністю у кримському питанні показала українському суспільству, що її політика деструктивна, бо не тільки погіршує ситуацію в без того знесиленій країні, а й сприяє виникненню аномічного стану суспільства та поширенню соціальної девіантності. Бо коли люди позбавлені відчуття єдності з конкретною групою і суспільством, втрачають здатність пристосовуватися до нового стану і нових вимог суспільства, не можуть досягнути приписуваних суспільством цілей тими засобами, які встановлює суспільство, вони отримують травму, яку не в змозі ігнорувати і уникнути страху, злості, фізичних та психічних страждань. Частково це відчуття є результатом втрати смислу та ідентичності, що відбувається, коли стирається межа між добром і злом, порядком і хаосом, священним і профанним [12, с. 9–10]. Тому в умовах знецінення загальнолюдських цінностей, панування деструктивних правил, норм та приписів, соціальна аномія є одним із способів пристосування суспільства до певної ситуації. Коли у суспільстві настають дезінтеграція і розпад системи норм, які гарантують громадський порядок, відсутня чітка система цінностей, а норми соціальної поведінки порушені і ослаблені, є звичка «обходити закони», особистість знаходиться у невпевненому соціальному становищі, позбавлена колективної солідарності, відчуття єдності з конкретною групою і суспільством — збільшується кількість негативних явищ, зростає злочинність, відбувається порушення правил поведінки і норм моралі.

Разючими проявами девіантності стала зрада частиною українських військовослужбовців у Криму військовій присязі на вірність українському народу та їх перехід на бік ворога. Жажлива масова зрада працівників правоохоронних структур — перевертнів у погонах, які виявилися по всій Україні, на-

віть у Тернопільській, Львівській областях, після чого тільки в одному Криму звільнили 12 тисяч осіб [14]. На превеликий жаль, першими зрадниками у Донецькій і Луганській областях виявилися керівники кадрових підрозділів управлінь внутрішніх справ, які разом зі своїми підлеглими приєдналися до сепаратистів та почали співпрацювати з терористами. За даними МВС, близько 17 тисяч міліціонерів з Донеччини зрадили український народ [17].

З моральної точки зору такі дії силовиків важко пояснити — зрада присязі в будь-які часи та будь-де сприймалася як злочин, за який правопорушник несе відповідне покарання. На таких людях на все життя залишається «клеймо», з яким їм жити та дивитися в очі своїм дітям, рідним та іншим людям. З соціально-психологічних позицій дії зрадників можна пояснити тим, що українське суспільство роками знаходилося в умовах тотальної дезорієнтації, деморалізації, дезінтеграції, коли влада живе за своїми неписаними правилами, а народ повинен жити за законами. Слабі духом, з низьким рівнем культури, виховання та знань люди відчують деморалізацію від нездатності організувати належним чином власне життя, без хабарів, підсиджувань колег, відповідального та сумлінного виконання своїх обов'язків тощо, потрапляючи в стан соціальної апатії, що повертає їхні погляди у минуле, яке їм видається більш справедливим та значно кращим, а головне — визначеним і зрозумілим. У свідомості цих людей виникають очікування авторитаризму та бажання повернутися в СРСР хоча б на побутовому рівні. Налагодження свого особистого життя, відновлення і підтримання справедливості і рівності невідчужуваних громадянських прав вони пов'язують з «сильною рукою» — владою, яку сьогодні представляє їх уявленням В. Путін. Чи замислювалися зрадники в погонах, навіщо вони потрібні російській владі?

Або численні факти зухвалих руйнувань і пошкоджень матеріальних та культурних цінностей, наруги над державною символікою, пам'ятниками історії та культури, масові акти мародерства в різних регіонах країни тощо. Наприклад, акти вандалізму під час Європейської революції почалися з так званого

«ленінопаду» («вождепаду», «леніновалу») – стихійної хвилі демонтажів і пошкоджень пам'ятників Леніну та повалення пам'ятників іншим діячам комунізму або нецензурні надписи на стінах кладовищенського храму Іоанно-Богословського (с. Сонячне Житомирського району Житомирської єпархії 7–8 березня 2014 р.). Як би там хто не відносився до радянського минулого є цивілізовані способи позбавлення від металевих та кам'яних пам'яток історичного минулого. Вандалізм як агресивне правопорушення мотивований прагненням до руйнування, негативізмом, бажанням «випустити пару», знищуючи чуже майно, тощо – це прояв зла, перехід якого від меншого до більшого є справою часу і випадку.

Отже, стан соціальної девіантності, в якому перебуває значна частина українського суспільства, неминуче призводить до того, що засоби, які використовуються людьми для досягнення своїх цілей, як правило, не відповідають тим ціннісним орієнтаціям та нормам, що декларуються. Свідомо обираючи девіантні дії і вчинки, окремі люди, більшість із яких знаходиться в пригніченому стані, демонструють, що не вважають загальноприйнятими соціальні норми природними і справедливими, не мають можливості для самореалізації (статусної, професійної) в умовах чинної суспільної ієрархії. Суцільна нестабільність у країні, потоки біженців та вимушених переселенців з Криму, захопленого Росією, та зі східних регіонів, де йде війна, відсутність соціокультурної, соціально-політичної та соціально-економічної спадкоємності, визначає будь-який шлях соціуму задля виживання, в тому числі девіантний. При безвідповідальності та бездіяльності влади, політика якої заклала деструктивно-дезінтегративне підґрунтя в розвиток суспільства, соціальна девіантність у країні має тенденцію до поширення. Бо погана політика може зруйнувати як нормальні цінності, так і інститути, які захищають спільне суспільне тіло від деформуючих чинників.

Безумовно, без девіацій «нічого ніколи породити не могла б природа», як помітив ще Лукрецій [2, с. 4]. У світі немає такого суспільства, в якому б всі його члени дотримувалися загальноприйнятих нормативних вимог. Наша країна не є ви-

нятком, особливо сьогодні, в умовах політико-економічних та соціально-культурних змін, що стрімко відбуваються в усіх сферах життєдіяльності українського суспільства, впливаючи на свідомість кожної людини, систему ціннісних орієнтацій особистості. Кожна епоха, кожний конкретний історичний період розвитку суспільства характеризуються властивими лише для них чинниками і детермінантами девіантності, проте такий чинник, як деструктивний вплив влади на соціум проявляється одразу в реакції людей на її рішення та дії або бездіяльність, які не враховують інтереси учасників суспільних відносин та порушують правила громадського життя, ідеалу раціональності, соціальні норми, як моделі суспільних відносин, що відображають соціальні інтереси, не відповідають існуючим законам, певним культурним традиціям і особливостям національного способу життя. Деформація суспільних відносин, ті або інші обмеження, або спотворення свободи і відповідальності людей як учасників названих відносин призводить до негативної динаміки історичного процесу та потребує від людської спільноти відповідних дій, за певних обставин — девіантних.

Отже, треба чітко усвідомлювати, що деструктивний вплив влади на соціум деформує морально-етичну та правову свідомість людей, а це, у свою чергу, призводить до виникнення високої вірогідності здійснення соціального відхилення конкретною особою чи групою осіб. Девіантність у суспільстві може поширюватись та вилитися в потужну соціально-деструктивну течію, за умов відсутності соціального та правового порядку, різкої нерівності населення, яке не має шансів жити повним і задовільним життям, має неоднаковий доступ до статків та влади, коли відсутній або недостатній контроль з боку держави за негативними формами поведінки особистості та соціальної групи, які можуть представляти серйозну соціальну загрозу, що свідчить про потребу соціальних змін.

Як висновки зазначимо, що народ України, оговтавшись від пережитого шоку, об'єднується для вирішення проблеми, «бо реакція на травму зазвичай приводить до прогресу, появи нових можливостей для змін і інновацій» [12, с. 5]. Обраний легітимний Президент та Уряд разом із громадськістю нама-

гаються вирішувати проблеми щодо покращення соціально-економічної та політико-правової ситуації в державі, виходу України із системної кризи і налагодження гідного життя українців, проводиться антитерористична операція, спрямована на припинення війни на сході країни та встановлення миру в Україні.

Запобіганню деструктивного впливу влади на соціум в сучасній Україні, як одному з чинників виникнення та розповсюдження соціальної девіантності в суспільстві, буде сприяти її відкритість, відповідальність за прийняті рішення та дії, їх своєчасність та підконтрольність суспільству, проведення люстрації та інших демократичних заходів щодо оновлення складу всіх владних структур, подолання корупції, дієвість законів та ін.

Зниження рівня соціальної аномії та подолання девіантності в Україні, яка має негативні характеристики, можливо лише за умови ведення ефективної політики держави, результатом якої стане припинення війни, розбудова економіки країни, забезпечення загального добробуту та розвитку суспільства, принципів організації його структури, органів регулювання поведінки людини, суспільних відносин та суспільного буття в цілому, створення гідних умов життя кожної людини, можливостей для самореалізації, а в сучасних умовах функціонування українського суспільства проводити широку програму допомоги населенню, в тому числі соціальну профілактику, яка усуває зовнішні соціально-економічні, побутові, соціально-психологічні причини і умови девіантності та медико-психологічну допомогу, спрямовану на подолання внутрішніх, суб'єктивних перешкод у стресовій ситуації.

Українське сьогодення потребує формувати нову систему норм і цінностей, відповідну об'єктивним потребам суспільства, піднімати рівень політико-правової та загальної культури населення, виховувати патріотизм, повагу до державної символіки, української історії та мови, культурної спадщини й традицій, проводити моніторинг змісту медійної продукції та ін. Суспільство вже стало на шлях виходу з аномічного стану та подолання соціальної девіантності. Владі треба лише очолити

якісні перетворення в усіх галузях життєдіяльності нашої країни та своїм прикладом доводити кожного дня, що керманічі країни зацікавлені в її процвітанні та благополуччі кожної людини, бо від цього залежить майбутнє української держави.

Список використаних джерел

1. Андреев, Н. А. Асоциальное поведение несовершеннолетних [Текст] : монография / Н. А. Андреев, Ю. В. Тараканов ; под ред. А. В. Горожанина. – Самара : Изд-во Самар. юрид. ин-та Минюста России, 2001. – 154 с.
2. Гилинский, Я. И. Социальный контроль над девиантным поведением в современной России: теория, история, перспективы [Текст] / Я. И. Гилинский // Социальный контроль над девиантностью в современной России. – СПб. : С.-Петерб. филиал Ин-та социологии РАН, Балт. ин-т экологии, политики и права, 1998. – С. 4.
3. Змановская, Е. В. Девиантология (Психология отклоняющегося поведения) [Текст] : учеб. пособие для студ. высш. учеб. зав. / Е. В. Змановская. – М. : Издат. центр «Академия», 2003. – 288 с.
4. Клейберг, Ю. А. Психология девиантного поведения [Текст] / Ю. А. Клейберг. – М. : ТЦ «Сфера», 2003. – 160 с.
5. Матяш, В. Аналіз впливу програм радіо та телебачення на формування особистості у підлітків та юнацький період життя [Текст] / В. Матяш // Українознавство. – 2006. – № 3. – С. 181–183.
6. Протасова, Н. И. Психологическая помощь детям с девиантным поведением [Текст] : метод. рекомендации / Н. И. Протасова. – Астрахань : Изд-во Астрахан. гос. пед. ун-та, 2000. – 20 с.
7. Рябченко, В. І. Аномія в українському соціумі: соціально-філософський аспект проблеми [Текст] / В. І. Рябченко // Мультиверсум: Філософський альманах (зб. наук. пр.). – Вип. 57. – К. : Укр. центр духов. культури, 2006. – С. 78–85.
8. Смелзер, Н. Социология [Текст] / Н. Смелзер. – М. : Феникс, 1998. – 688 с.
9. Соціологія [Текст] : навч. посіб. / за ред. С. О. Макеєва. – 3-те вид. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2005. – 455 с.
10. Штомпка, П. Социальное изменение как травма [Текст] / П. Штомпка // Социолог. исслед. – 2001. – № 1. – С. 6–16.
11. Erickson, K. A. New Species of Trouble: The Human Experience of Modern Disasters [Text] / K. A. Erickson. – NY : Norton, 1994. – 264 p.
12. Neal Arthur G.: National Trauma and Collective Memory: Major Events in the American Century [Text] / Arthur G. Neal. – Armonk, N. Y. : M. E. Sharpe, 1998. – 224 p.
13. Гриценко: бездіяльність української влади в Криму призвела до трагічних наслідків [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://>

- ua.112.ua/politika/grichenko-bezdiyalnist-ukrayinskoyi-vladi-v-krimu-prizvela-do-tragichnih-naslidkiv-38987.html.
14. За зраду присязі звільнено 12 тисяч правоохоронців, які працювали в Криму [Електронний ресурс] // УНІАН. Інформаційне агентство, 27.05.2014. — Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/922632-za-zradu-prisyazi-zvylneno-12-tisyach-pravoohorontsiv-yaki-pratsyuvali-v-krimu.htm>.
 15. З початку року злочинність в Україні зросла на 31% [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://tsn.ua/ukrayina/z-rochatku-roku-zlochinnist-v-ukrayini-zroslo-na-31.html>.
 16. Лідер БЮТ Юлія Тимошенко критикує владу за зростання до рекордної відмітки рівня злочинності в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://news.tochka.net/ua/47380-timoshenko-s-prikhodom-yanukovicha-voztros-uroven-prestupnosti/>.
 17. У МВС нарахували близько 17 тисяч правоохоронців-зрадників на Донеччині [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://tsn.ua/politika/u-mvs-narahuvali-blizko-17-tisyach-pravoohorontsiv-zradnikiv-na-donechchini-351267.html>.
 18. У Росії вчителі пояснюють школярам, чому Крим «відійшов» їх країні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://tsn.ua/glamur/u-rosiyi-vchiteli-poyasnyuyut-shkolyaram-chomu-krim-vidiyshov-yih-krayini-348882.html>.

Стаття надійшла 7 серпня 2014 р.

Е. Н. Сахань

СОЦИАЛЬНАЯ ДЕВИАНТНОСТЬ В УКРАИНСКОМ ОБЩЕСТВЕ КАК РЕЗУЛЬТАТ ДЕСТРУКТИВНОЙ ПОЛИТИКИ ВЛАСТИ

В статье рассмотрена проблема возникновения и распространения социальной девиантности (отклонения) в современном украинском обществе под влиянием деструктивной политики власти. Анализируются причины нарастания аномии как основы девиантности общества. Аргументируется мнение о том, что усиление аномичного состояния социума и всплеск социальной девиантности проявляется вследствие безответственности и бездействия власти, политика которой заложила деструктивно-дезинтегративные основы в развитие украинского государства и общества. Предлагаются пути снижения уровня социальной аномии и девиантности в Украине.

Ключевые слова: аномия, социальная аномия, девиация, социальная девиантность, деструктивная политика власти.

O. M. Sahan

SOCIAL DEVIANCE IN THE UKRAINIAN SOCIETY AS THE RESULT OF DESTRUCTIVE POWER POLITICS

The article deals with the problem of the spread of social deviance (SD) in Ukrainian society under the influence of the destructive policy of the government during the presidency of Viktor Yanukovich's regime, which led to significant negative consequences for society and the state.

The author tries to study out how destructive government policy contributes to anomic status of society and the spread of social deviance, citing an example of social deviations in today's political process in our country.

The author notes that the splash of social deviance is manifesting in mass disregard and violation of existing law and morals, increasing of the number of unlawful acts, spreading of crime, antisocial behavior ect. The decline of the fundamental values and behavioral patterns, the destruction of the traditional system of orientations of society, moral traditions of Ukrainians, the history of our people ect. in the absence or lack of control by the state for the negative behaviors of the individual and social groups that may pose a serious social threat, on the one hand, and problematic functioning of all spheres of Ukrainian state, on the other hand, during the former fugitive-president led to the disruption of society and the loss of Ukrainian society moral values and normative orientations, their discordance to existing realities.

The role of the media, mainly television and the Internet — the most powerful resource of power that against the background of a long multi-state crisis and the deterioration of life of the Ukrainian people were the source of traumatization of society through the continuous representation of negative and immoral media products which is not a subject of its content monitoring and affects the assimilation by users of antisocial, immoral views on life, which for certain time become social position of individuals, was emphasized in article.

The accent is made on the fact that as a result of irresponsibility and negligence of government policy which laid the foundation disintegrative and destructive base to the development of our state and society, in the absence of clear moral regulation of behavior, most of which are not perceived the current norms, anomic state of society is strengthen and number of deviant symptoms are increasing, the criminality is increasing, and abuse of rules of conduct and morality is taking place. It is proved that the destructive impact of government on society distorts ethical and legal consciousness of people, and this, in turn, leads to a high probability of social rejection of a specific person or group of persons.

It is indicated that reduction of social anomie and deviance overcome in Ukraine may only be possible under the conditions of effective policy, the result of which will be the development of the economy, ensuring the welfare and development of society, the principles of its structure, regulation of human behavior, social relations and social being ingeneral, creation of decent living to every person and opportunities for its selfrealization.

Keywords: *anomie, social anomie, deviation, social deviance, destructive policy authorities.*